

Maitiaisnummimehiläisen (*Dufourea minuta*) kartoitus kesällä 2006

Juho Paukkunen (lokakuu 2006)

1. Johdanto

Maitiaisnummimehiläinen (*Dufourea minuta*) on vaarantuneeksi luokiteltu mesipistiäislaji (Rassi ym. 2001), joka on erikoistunut keräämään siitepölyä loppukesällä kukkivilta keltakukkaisilta mykerökukkaiskasveilta, sarjakeltanolta (*Hieracium umbellatum*), syysmaitiaiselta (*Leontodon autumnalis*) ja valvateilta (*Sonchus* spp.) (Söderman & Leinonen 2003). Kaikkiaan maitiaisnummimehiläisiä on löytynyt Suomesta kuudesta eri paikasta:

1. PH: Keuruu 1940-50-luku. Yksittäinen löytö (Söderman & Leinonen 2003).
2. U: Vantaa, Hämeenkylä 1977-78. Paikka tuhoutunut 1990-luvulla rakentamisen seurauksena (Söderman & Leinonen 2003).
3. U: Espoo, Kauklahti 1978-85. Paikka tuhoutunut 1990-luvulla rakentamisen seurauksena (Söderman & Leinonen 2003).
4. U: Nurmijärvi, Raala, Linjalan hevoslaidun (6711:386), 27.7.2000, 1 naaras, leg. Juho Paukkunen.
5. U: Nurmijärvi, Ylä-Lepsämä (6702:369), 26.7.2004, 1 naaras + 1 koiras, leg. Jussi Ikävalko.
U: Nurmijärvi, Ylä-Lepsämä (6702:369), 12.8.2004, kymmeniä yksilöitä, joista 5 naarasta + 1 koiras talletettu, leg. Jussi Ikävalko.
6. V: Karjalohja, Pyöli, Nikun kallioketo (6681:323), 5.8.2004, 1 naaras, leg. Juha Pöyry.

Kesällä 2006 maitiaisnummimehiläisen esiintymiä kartoitettiin SYKE:n toimeksiannosta Karjalohjalla ja Nurmijärvellä.

2. Karjalohja

Lohjansaaren Karjalohjan puoleisessa osassa sijaitsevalla Nikun kalliokedolla käytiin kesällä 2006 kahdesti havainnoimassa myrkkypistiäisiä: 1.7. ja 3.8. Kummallakaan käyntikerralla ei kuitenkaan havaittu maitiaisnummimehiläisiä. Ensimmäinen käynti ajoittui todennäköisesti lajin havaitsemisen kannalta liian varhaiseen vaiheeseen kesää. Toinen käynti taas tapahtui luultavasti liian myöhään, sillä kesän kuivuuden takia kukkivia keltanoita tai maitiaisia ei ollut enää lainkaan kedolla tai sen lähistöllä. Kedolla oli toukokuun lopulta elokuun alkuun kaksi keltavati-ikkunapyydystä liittyen SYKE:n ketotutkimukseen, mutta saaliita ei ole vielä ehditty määrittää.

3. Nurmijärvi

Allekirjoittanut kävi Jussi Ikävalkon kanssa Nurmijärvellä 6.8. kartoittamassa maitiaisnummimehiläistä. Aluksi kävimme Nurmijärven Lepsämässä Nurmelan talon pohjoispuolella sijaitsevalla sorakuopalla, josta Jussi oli löytänyt lajin populaation kesällä 2004 (liite 1). Maitiaisnummimehiläisiä havaitsimme nyt noin parikymmentä yksilöä, joista 9 koirasta ja 1 naaras otettiin talteen. Lähes kaikki yksilöt nähtiin muutaman aarin kokoisella alueella sorakuopassa ja sen välittömässä läheisyydessä sarjakeltanon kukilla. Ainoastaan yksi yksilö oli muista erillään noin 50 metrin päässä sorakuopasta maantien varrella kasvaneella sarjakeltanolla. Maitiaisnummimehiläisen pesiä emme onnistuneet löytämään yrityksestä huolimatta. Sorakuoppa osoittautui myrkkypistiäislajistollisesti hyvin monipuoliseksi kohteeksi ja lyhyessä ajassa havaittiin ainakin 16 lajia.

Nurmijärven Lepsämässä Nurmelan sorakuopassa (67025:3693-4) havaitut myrkkypistiäiset:

- *Hedychrum gerstaeckeri* 1m
- *Dolichovespula media* -pesä (näköhav.)
- *Arachnospila anceps* 1f
- *Mimumesa unicolor* 1f (harvinainen laji)
- *Oxybelus uniglumis* 1m
- *Entomognathus brevis* 1f
- *Crossocerus palmipes* 1f (harvinainen laji)
- *Nysson niger* 1f
- *Gorytes quinquecinctus* 1f (harvinainen laji)
- *Cerceris rybyensis* 1f (näköhav.)
- *Andrena denticulata* n. 2f (näköhav.)
- ***Dufourea minuta* n. 20 yks., joista 1f + 8m talletettu**
- *Halictus tumulorum* 3m
- *Sphecodes geofrellus* 2m
- *Megachile versicolor* 1f
- *Nomada roberjeotiana* 3f

Seuraavaksi kävimme etsimässä maitiaisnummimehiläisiä mm. Nurmijärven Nummenpään sorakuopalta (6704:367), Linjalan hevoslaitumelta (6711:386), Teilinummen sorakuopalta (6711:387) ja Tuusulan Tönölänmäen sorakuopalta (6709:388), mutta lajia ei löytynyt enää mistään. Linjalan hevoslaidun, josta laji löytyi vuonna 2000, oli nyt voimakkaasti hevosten laiduntama, ja mesipistiäisten tarvitsemat kukkakasvit puuttuivat sieltä lähes kokonaan. Kukkiivia sarjakeltanoita ja syysmaitiaisia oli myös muissa paikoissa hyvin niukasti, mihin osasyynä saattaa olla kesän poikkeuksellinen kuivuus.

4. Päätelmät

Maitiaisnummimehiläisiä löytyi melko runsaasti yhdestä aiemmin tunnetusta esiintymispaikasta Nurmijärven Lepsämästä. Esiintymä on hyvin suppea-alainen ja siten altis tuhoutumaan esimerkiksi soranoton tai rakentamisen seurauksena. Uusien esiintymien löytyminen Nurmijärveltä ja sen lähialueilta on mahdollista ja niiden etsintää tulee jatkaa.

Kirjallisuus:

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Söderman, G. & Leinonen, R. 2003: Suomen mesipistiäiset ja niiden uhanalaisuus. – Tremex Press Oy, Helsinki. 420 s.

Liite 1. Maitiaisnummimehiläisen (*Dufourea minuta*) esiintymä Nurmijärven Lepsämässä. (Merkitty punaisella ympyrällä.)

